

DANIEL HRENCIUC



DIN VREMEA PRIGOANEI:
DEPORTAREA GERMANILOR DIN ROMÂNIA
LA MUNCĂ FORȚATĂ ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ

DANIEL HRENCIUC

**DIN VREMEA PRIGOANEI:
DEPORTAREA GERMANILOR DIN ROMÂNIA
LA MUNCĂ FORȚATĂ ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ**

Argonaut
Cluj-Napoca, 2019

Seria:
•ISTORIE•DOCUMENTE•MĂRTURII

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

HRENCIUC, DANIEL

Din vremea prigoanei : deportarea germanilor din România la muncă forțată în Uniunea Sovietică / Daniel Hrenciuc. - Cluj-Napoca : Argonaut, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-973-109-902-6

94

Tehnoredactare: Braeș Mădălina

Coperta: Braeș Mădălina

© Autorul & Argonaut

Editura Argonaut

Str. Ciucaș, nr.5/15

Cluj-Napoca

Tel. 0730.015.485

e-mail: edituraargonaut@yahoo.com

www.editura-argonaut.ro

Consilier editorial atestat: Emil POP

Editura Argonaut este acreditată CNCSIS/CNCS din anul 2002

INTRODUCERE

La 6 ianuarie 2016, s-au împlinit 71 de ani de la deportarea germanilor din România în Uniunea Sovietică, o cifră importantă și relevantă de la comemorarea unui eveniment istoric dramatic din viața comunității germanilor din România, care îndeamnă la noi analize, cercetări și reevaluări în spiritul respectului deplin față de adevărului istoric¹. Deportarea germanilor la muncă forțată în Uniunea Sovietică (Donbas, Urali) reprezintă un capitol terifiant din istoria uneia dintre cele mai importante comunități etno-confesionale care a trăit vreodată în spațiul românesc - Vechiul Regat, Basarabia, Transilvania, Banat, Bucovina, Crișana, Maramureș - cu o contribuție deosebită la cultura și civilizația acestuia². La 70 de ani de la deportarea germanilor în Uniunea Sovietică, numărul supraviețuitorilor este unul extrem de scăzut. Cu toate acestea, actualitatea acestei teme - precum și a demersului aferent - se impun de la sine, dintr-o perspectivă tranșantă, recuperatorie, care urmărește în mod clar și relevant, prezentarea adevărului istoric *sine ira et studio*. Accesul la sursele primare, indispensabil unui astfel de demers ne-au facilitat descoperirea și valorificarea unor documente (corespondența între structurile teritoriale ale *Direcției Generale ale Poliției, Inspectoratului General al Jandameriei, Prefecturii, Primării, Serviciul Special de Informații al Președinției Consiliului de Miniștri*, stenograme ale *Consiliului de Miniștri al României* ș. a.) legate într-un mod organic de subiectul deportării germanilor din România la muncă forțată în Uniunea Sovietică. Dincolo de cifrele plasate minuțios în diverse tabele alcătuite și transmise spre știință unor structuri ierarhic superioare am surprins vulnerabilitatea, panica, deruta și mai ales, suferința unor oameni, culpabilizați în mod abuziv și colectiv, fără nici o minimă intenție de stabilire a vinovăției personale, a căror singură vină, la vremea respectivă, a fost doar aceea de a aparține comunității germane! Un număr de aproximativ 69.332 de cetățeni români de etnie germană cu vârste cuprinse între 17–45 de ani, bărbații (și între 18–30 ani, femeile) au fost deportați la muncă forțată în Uniunea Sovietică, ajungând să lucreze în mine, fabrici, ateliere din imensitatea spațiului sovietic³. Aproximativ 15% dintre aceștia nu s-au mai întors niciodată în România. De frica deportării, unii au preferat să se sinucidă⁴. Cei care s-au reîntors din URSS, s-au confruntat cu o altă dramă, respectiv pierderea pământului și a bunurilor expropriate prin reforma agrară din martie 1945 și ulterior, prin

¹ Daniel Hrenciuc, *Între destin și istorie: Germanii în Bucovina (1918–2012)*, Cluj Napoca, Editura Argonaut, 2013, p. 208; Paul Philipp, *Cuvânt înainte*, în vol. *Deportarea etnicilor germani din România în Uniunea Sovietică 1945* Culegere de documente de arhivă întocmită de Hannelore Baier, Sibiu, Editura Hontenus, Forumul Democrat al Germanilor din România, 1994, p. 5.

² Lavinia Betea, Cristina Diaș, Florin Mihai Răzvan, Ilarion Țiu, *Lungul drum spre casă, Germanii din România deportați în URSS*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, p. 1.

³ Voicu Bodocan, *Etnie, confesiune, și comportament electoral în Transilvania. Studiu geografic*, Cluj Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 33.

⁴ Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (în continuare ACNSAS), București, fond *Documentar*, dosar 3960, f. 5. *Nota DGP 379 din 9 ianuarie 1945*, f. 7.

naționalizarea mijloacelor de producție din 11 iunie 1948⁵. Readaptarea germanilor la noul lor statut, a reprezentat o altă experiență dificilă, reflectată în diverse tipuri de mărturii documentare, așezată în contextul unui regim politico - ideologic de factură stalinistă precum cel instaurat în România după 1945 și reorganizat brutal după tiparele și indicațiile Moscovei⁶. În favoarea etnicilor germani din România au intervenit - fără succes - la vremea respectivă, regele Mihai I de Hohenzollern al României⁷, Iuliu Maniu, liderul Partidului Național Țărănesc, C. I. C. Brătianu, președintele Partidului Național Liberal atrăgând atenția prin demersurile lor, asupra injustiției fenomenului în sine, respectiv trimiterea la muncă forțată, a unor etnici germani, cetățeni români, la solicitarea imperativă a lui Iosif Visarionovici Stalin, cu tacita complicitate a lui Winston Churchill, premierul Marii Britanii și ineficiența acțiunilor S.U.A. în acest sens⁸. „De ce facem atâta caz cu privire la deportarea în Rusia a sașilor din România și a altora?!” - s-ar fi mirat Winston Churchill⁹. „Luând în considerare tot ceea ce a suferit Rusia, și atacurile premeditate întreprinse de România împotriva ei, și armatele vaste pe care Rusia le folosește pe front în prezent, și condițiile groaznice ale popoarelor în multe părți ale Europei, nu înțeleg de ce rușii ar greși dacă cer ca 100 sau 150 mii din acești oameni să lucreze în subteranul lor. De asemenea, trebuie să ținem minte că am promis să lăsăm destinul României în mare măsură în mâinile rușilor. Eu nu pot să consider că ar fi greșit din partea rușilor să ia români de orice origine doresc, ca să lucreze în minele rusești, în lumina celor întâmplate.”¹⁰ Comisia Aliată de Control, dominată de către reprezentanții URSS-ului a coordonat, profitând de atitudinea reprezentanților SUA și cei ai Marii Britanii- deportarea germanilor din România în URSS, documentele studiate reflectând faptul că autoritățile române erau la curent cu această operațiune încă din toamna anului 1944 desfășurând operațiuni specifice de identificare, arestare, triere și pregătirea etnicilor germani în vederea deportării lor la muncă forțată în URSS. Trebuie menționată atitudinea populației românești față de etnicii germani, una de solidaritate și compasiune, spre deosebire de reacțiile antigermane manifestate în timpul expulzării etnicilor germani din Polonia și Cehoslovacia¹¹. În problema repatrierii germanilor din statele vecine României, după cel de Al Doilea Război Mondial, agenția „Reuters” consemna, la 8 martie 1944, următoarele: „Astăzi s-a discutat în Camera Lorzilor problema frontierelor de după război ale Germaniei. Conte Mansfield, conservator, a întrebat dacă guvernul își va aminti de necesitatea vitală de a nu lăsa minorități între frontierele statelor „străine de acestea”, și dacă guvernul va lua în considerație propunerea transferării obligatorii în țările de aceeași rasă a

⁵ *De ce trebuie condamnat comunismul* Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România, Volumul I, Editura Polirom, Iași, 2006, p. 44 și urmt.

⁶ Mircea Ciobanu, *În fața neamului meu. Convorbiri cu Mihai I al României*, Iași, Editura Princeps, 1995, p. 25.

⁷ Dinu C. Giurescu, *Gubernarea Nicolae Rădescu*, București, Editura All, 1996, p. 126.

⁸ Viorel Bălțoi, *Deportarea cetățenilor români de etnie germană din Banat în Uniunea Sovietică*, în „Banatica” (Muzeul Banatului Montan), Reșița, 22/2012, p. 341.

adevarul.ro/news/societate/drama-nemtilor-deportati-romania-urss, site accesat la 20 martie 2015.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe (în continuare AMAE), București, fond 71 / 1939 E9, vol. 148, f. 2.

minorităților care ar putea amenința pacea Europei. „Eu nu mă gândesc la problema evreiască – a declarat contele Mansfield; aceasta este o problemă separată – ci la problema minorităților, așa cum era cunoscută înainte de război: agravată prin trunchierea Germaniei. Nu este de dorit ca mari mase de germani să mai poată exista ca entitate în frontierele vreunui stat”. În continuare, d-sa a sugerat că printre țelurile de pace ale aliaților să fie transferarea obligatorie a tuturor germanilor în Reich sau, mai bine, în diferite state în care va fi împărțit actualul Reich. El a declarat că s-a sugerat în mod semi-oficial ca pierderile teritoriale ale Poloniei de la frontiera de Est să fie compensate prin acordarea unor teritorii germane la frontiera sa de nord și nord-vest, dar este esențial ca populația germană să fie mai întâi îndepărtată de acolo”¹². Abordând tema deportării germanilor din România în Uniunea Sovietică, vom menționa și subîmpărțirea lor în sași (Transilvania), șvabi (Banat), țipteri (Maramureș și parțial, Bucovina), germanii din Bucovina, Dobrogea și Basarabia, insistând asupra distribuției lor statistice în baza recensămintelor din 1930 și 1940, cu modificările datorate înrolării lor în Wehrmacht sau în detașamentele Waffen SS, precum și repatrierii masive intervenite în anul 1940¹³. Despre acest subiect au apărut o serie de articole, studii și monografii -, publicate îndeosebi după 1990, valorificând astfel deschiderea unor fonduri aflate în custodia arhivelor publice românești -, sub semnătura lui Dinu C. Giurăscu, Hannelore Baier, Paul Philippi, Dumitru Șandru, Vasile Ciobanu, Doru Radoslav, Ottmar Trașcă, Corneliu Crăciun, Gudrun Ittu, Cosmin Budeancă, Mihai Florin Răzvan, Mircea Rusnac, Paul Șeuleanu, Daniel Hrenciuc ș.a. introducându-se în circuitul științific documente și informații valoroase despre un capitol, ascuns multă vreme opiniei publice. Am abordat această temă din perspectiva documentelor pe care le-am identificat și valorificat în volumul de față, în cursul cercetărilor efectuate succesiv în fondurile aparținătoare Consiliului Național al Arhivelor Securității din București, Arhivelor Naționale din România, Ministerului Afacerilor Externe din România, Serviciilor arhivistice ale județelor Ilfov și Suceava. Suntem recunoscători pentru sprijinul acordat în timpul cercetărilor domnului Silviu Moldovan (CNSAS), doamnelor Irina Vasilov (ANIC), Simona Palagheanu (SANIC Suceava). Sperăm că acest volum se va constitui într-o contribuție adusă temei de față, istoriei României în special, și a Europei, în general.

Rădăuți, 16 ianuarie 2016

¹² *Ibidem*.

¹³ Ottmar Trașcă, *Etnicii germani din România în Wehrmacht și Waffen SS, 1940–1944*, în Mioara Anton, Florin Anghel, Cosmin Popa (coordonatori), *Hegemoniile trecutului. Evoluții românești și europene. Profesorului Ioan Chiper la 70 de ani*, Editura Curtea Veche, București, 2006, p. 211 și urm.; Claudiu Florian, Dumitru Preda, Ottmar Trașcă, *România-Republica Federală Germania. Începutul relațiilor diplomatice 1966–1967*, București, Editura Enciclopedică, 2009, p. XXVI.

Cuprins

INTRODUCERE.....	5
I. Studiu introductiv.....	8
II. DEPORTAREA.....	29
II.1. REACȚII OFICIALE.....	45
II.2. CONSECINȚE.....	49
II.3. SFĂRȘIT	55
CONCLUZII.....	57
FROM TIMES OF PERSECUTION: THE DEPORTATION OF ROMANIA'S GERMANS TO FORCED LABOR IN THE SOVIET UNION.....	59
Summary.....	59
ANEXE.....	61
Anexa 1.....	61
Anexa nr. 2.....	65
Anexa nr. 3.....	67
Anexa nr. 4.....	68
Anexa nr. 5.....	71
Anexa nr. 6.....	72
Anexa nr. 7.....	74
Anexa nr. 8.....	82
Anexa nr. 9.....	84
Anexa nr. 10.....	86
Anexa nr. 11.....	87
Anexa nr. 12.....	88
Anexa nr. 13.....	90

Anexa nr. 14.....	94
Anexa nr. 15.....	95
Anexa nr. 16.....	97
Anexa nr. 17.....	98
Anexa nr. 18.....	100
Anexa nr. 19.....	101
Anexa nr. 20.....	102
Anexa nr. 21.....	103
Anexa nr. 22.....	104
Anexa nr. 23.....	107
Anexa nr. 24.....	109
Anexa nr. 25.....	110
Anexa nr. 26.....	111
Anexa nr. 27.....	113
Anexa nr. 28.....	114
Anexa nr. 29.....	115
Anexa nr. 30.....	336
Anexa nr. 31.....	337
Anexa nr. 32.....	338
Anexa nr. 33.....	341
Anexa nr. 34.....	344
Anexa nr. 35.....	347
Anexa nr. 36.....	349
Anexa nr. 37.....	350
Anexa nr. 38.....	351
Anexa nr. 39.....	352
Anexa nr. 40.....	355

Anexa nr. 41.....	356
Anexa nr. 42.....	357
Anexa nr. 43.....	359
Anexa nr. 44.....	361
Album fotografic.....	363
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	367

